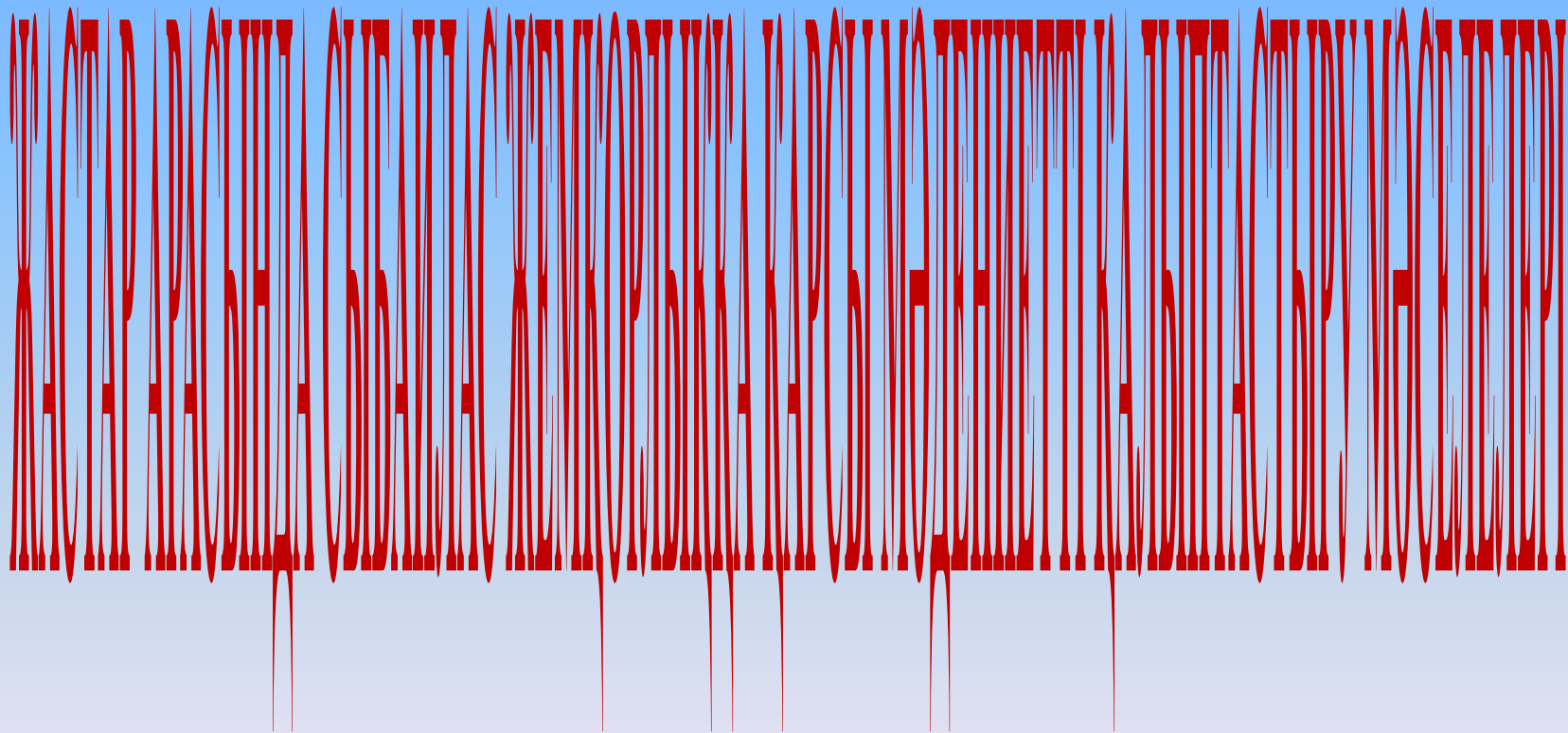

U

Қазіргі уақытта сыбайлас-жемқорлық әлеуметтік құбылыс ретінде әлемнің барлық елдерінде, оның ішінде Қазақстанда да тамырын жайып отыр.

Сыбайлас-жемқорлық әлеуметтік экономикалық даму үрдісіне, рыноктық экономиканың құрылысына, инвестицияларды тартуға залалын келтіруде. Демократиялық мемлекеттің саяси және қоғамдық институттарына да кері әсерін тигізуде, болашақтағы еліміздің дамуына үлкен қатер төндіруде.

Бүгінгі заманда жастар арасында сыбайлас жемқорлықтың таралуына:

- жастардың жұмыссыздығы,**
- баспана мәселесі,**
- елдегі әлеуметтік ахуалдың әлі де төмендігі,**
- билік құрылымдарының жауапсыз іс-әрекеттері,**
- осы саладағы тиісті заңнаманың өз деңгейінде орындалмауы,**
- жастардың құқықтық санасы мен білімінің төмен болуы,**
- жастардың өз-өзіне сенбеушілігі,**
- жастардың санасына сыбайлас жемқорлық ұғымының дендеуі ,**
- қоғамда демократиялық дәстүрлердің сақталмауы, сот жүйесіндегі әділетсіздіктер және т.с.с. көптеген себептер әсер етеді. Әсіресе, жастардың сыбайлас жемқорлық көріністеріне көз жұмып қарауымен пара берушілікке бой алдыруы үрдіске айналғаны рас.**

Қазақстан Республикасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралар заңды-құқықтық негізге ие. Ол сонау 1998 жылы қабылданған **«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес»** туралы заңнан бастау алды. Дегенмен, түрлі бағдарламалар түріндегі сан алуан іс-шаралар қолға алынғанымен, бұл саладағы құқық бұзушылықтар тыйылмай отыр. Тәжірибе көрсеткендей, аталған шаралар сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұру міндетін толыққанды шеше алмады және мұның өзі олардың жемқорлықты туындататын факторлар мен жағдайлардың себеп-салдарына терең бойлай алмағанын көрсетеді.

Жас буынға жемқорлықтың орасан зор салдары туралы ақпаратты дұрыс жеткізу, ағарту шараларын қолға алу жастардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетінің қалыптасуына, олардың өз құқықтары мен міндеттерін терең ұғынуына және орындауына көмектесуіміз керек. Осы тұрғыда ең алдымен **«сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет»** деген ұғымның мән-мазмұнына бойлау қажет. Жалпы **«сыбайлас жемқорлық»** немесе **«коррупция»** ұғымы әр елде әртүрлі түсіндіріледі. Батыс құқықтанушылары саяси элитаның девиантты мінез-құлқының, яғни моральдық және этикалық нормалардың бұзылуы туралы айтса, ресейлік ғалымдар сыбайлас жемқорлықты құқықтық нормалардың талаптарына қайшы, қоғамға зиянды әрекет саналатын құқық бұзушылық деп сипаттайды. Ал Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы заңында: **«...мемлекеттік міндеттерді атқаратын адамдардың, сондай-ақ соларға теңестірілген адамдардың лауазымдық өкілеттігін және соған байланысты мүмкіндіктерін пайдалануы, не мүліктік пайда алу үшін өкілеттіктерін өзгеше пайдалануы, жеке өзі немесе делдалдар арқылы заңда көзделмеген мүліктік игіліктер мен артықшылықтар алуы, сол сияқты бұл адамдарға жеке және заңды тұлғалардың аталған игіліктер мен артықшылықтарды құқыққа қарсы беруі арқылы оларды сатып алуы сыбайлас жемқорлық деп ұғынылады»** делінген. Яғни, бұл термин мемлекеттік қызметкердің қандай да бір артықшылыққа ие болу үшін өз лауазымын пайдалануын білдіреді.

«Мәдениет» ұғымының мағынасы өте кең және бұл құбылыс ең маңызды әлеуметтік үдерістермен тығыз байланысты болады.

«Мәдениет» түсінігі адамның қоғам мүшесі ретінде меңгерген білімдерін, білік-дағдыларын, қабілеттерінің жиынтығын білдіреді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеті қалыптасқан адам жемқорлықтың қоғам мен мемлекет, әрбір адам үшін қаншалықты қауіпті екенін сезініп, жемқорлық құбылысына қарсы тұратын болады, яғни осындай келеңсіз көріністерге мүлдем төзе алмайды. Сөйтіп, осы дерттің жойылуына үлес қосуына алып келеді. Мұның өзі сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің азаматтардың саяси белсенділігін көтеруге ықпал ететінін көрсетеді.

Жастардың бойында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің толық қалыптасуы үшін бірқатар шарттар керек екендігі сөзсіз.

Ол үшін, ең алдымен, жастар:

- **сыбайлас жемқорлықты елдің дамуын тежейтін аса қауіпті қоғамдық дерт деп тану,**
- **жемқорлық көріністерін анық ажырата білу,**
- **мемлекеттің түрлі салаларында жемқорлықтың алдын - алу,**
- **әр адамның пара беру және пара алуға қарсылығы, заңдардың орындалуына үлес қосуы қажет. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің болуы әр адамның құқықтық сауаттылығына да байланысты, бұл біреуде төмен, біреуде жоғары болуы мүмкін. Мемлекеттегі заңнамаларды жақсы білу әр адамның өз іс-әрекетіне деген сенімділігін нығайтады, сөйтіп ол сыбайлас жемқорлыққа қатысты кез- келген құқық бұзушылыққа тойтарыс бере алатын дәрежеге жетеді. Бұл әрине, әрбір адамның азаматтық ұстанымына, өмірлік қағидаларына, тұлға ретіндегі қасиеттеріне байланысты қалыптастады.**

Сыбайлас жемқорлықсыз қоғамды құруда отбасынан алынатын тәрбиенің маңызы зор. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті насихаттау қоғамның түрлі салаларын қамтиды, оның ішінде, әсіресе, білім беру мекемелеріне жүктелетін жауапкершілік аса жоғары. «Нұр Отан» партиясының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бағдарламасында: «Отбасы және білім беру саласы бұл үдеріске мүдделілік таныта отырып қатысуы керек. Бұл жұмысты мектепке дейінгі бала тәрбиесінен бастаған абзал», делінген. Мұнда өскелең ұрпақтың жастайынан құқықтық санасы мен мәдениетін қалыптастыру, отансүйгіштік бағыттағы құндылықтар негізінде тәрбиелеу міндеті қойылып отыр. Өйткені, азаматтардың өз құқықтарын жақсы білуі қоғамдағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің қалыптасуына бірден-бір ықпал ететін фактор. Еліміздің әрбір азаматы қандай да бір заңнаманы сәйкесінше қолдана білсе, мемлекеттік қызметкердің өз лауазымын заңсыз қолдануына жол бермесе, яғни заңды құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін тиімді қолданса еліміз дерттен арылып, әлемдегі дамыған елдер қатарынан орын алуына үлкен үлес қосылар еді.

Осыған орай, қазақстандық әрбір жас:

- **ең алдымен, құқықтық сауатты**
- **мәдениетті,**
- **жемқорлық көріністерін ажырата білетін,**
- **«нөлдік» төзімділігі қалыптасқан,**
- **білімді, бәсекеге қабілетті болу керек**
- **азаматтық ұстанымы айқын тұлға болуы тиіс.**

Назарланыңызға рахмет!!!

